शिक्षण हक्क कायदा २००९

एप्रिल २०१० पासून अंमलबजावणी.

६ ते १४ वयोगटातील प्रत्येक बालकास मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाची हमी (विशेष गरजा असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी वयाच्या १८ वर्षापर्यंत मोफत शिक्षणाची हमी)

आपल्या पाल्यास शाळेत दाखल करणे हे पालकांचे कर्तव्य.

वयाच्या १४ वर्षापर्यंत प्राथमिक शिक्षण पूर्ण न झाल्यास त्यानंतरही इ. ८ वी पर्यंतचे शिक्षण पूर्ण करण्याची संधी.

प्रवेशाच्या वेळी बालक व पालक यांच्या मुलाखतीस प्रतिबंध.

प्रवेशासाठी वयाचा पुरावा सक्तीचा नाही. पूर्वीच्या शाळेचा दाखला नसेल तरीही शाळा प्रवेश.

शाळाबाह्य मुलांना वयानुरूप समकक्ष वर्गात प्रवेश व त्यांच्यासाठी विशेष प्रशिक्षणाची सुविधा.

शिक्षण हक्क कायदा २००९

कोणत्याही प्रकारच्या भेदभावास प्रतिबंध.

कोणत्याही प्रकारच्या शारीरिक शिक्षेस व मानसिक छळास प्रतिबंध.

बालकास कोणत्याही वर्गात मागे ठेवता येणार नाही.

बालकाचे प्राथमिक शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत शाळेतून काढता येणार नाही.

इ. ८ वी पर्यंतचे शिक्षण पूर्ण केल्याचे प्रमाणपत्र मिळणार.

तक्रार निवारण्यासाठी राज्य बाल हक्क आयोगाची स्थापना

बालकांना आवड वाटेल अशा शिक्षणासाठी भौतिक सुविधांची उपलब्धता.

शाळा व्यवस्थापन समिती गठन

स्थानिक स्वराज्य संस्था, शासकीय व अनुदानित शाळांमध्ये समितीची स्थापना.

समितीचा कार्यकाल २ वर्ष, २ वर्षानंतर पुनर्रचना.

मुख्याध्यापक / केंद्रप्रमुख यांनी शाळा व व्यवस्थापन समितीची रचना / पुनर्रचना करण्यापूर्वी पालकसभेत समितीविषयक सर्व माहिती देणे आवश्यक.

समितीची रचना राजकीय / सामाजिक दबावाखाली न करता पालकसभेत खेळीमेळीच्या वातावरणात व कायद्यातील / नियमावलीतील तरतुदींच्या आधारे करावी.

शाळा व्यवस्थापन समिती रचना

समितीचे ७५% सदस्य बालकांचे माता, पिता किंवा पालक. उर्वरित २५% सदस्यांमध्ये मुख्याध्यापक आणि ग्रामपंचायत / म.न.पा. / न.पा. सदस्य, शिक्षक, शिक्षणतज्ज्ञ किंवा बालविकासतज्ज्ञ यांमधून निवड केलेल्यांचा समावेश.

किमान ५०% सदस्य महिला.

स्वीकृत सदस्य म्हणून शाळेतील २ विद्यार्थ्यांची निवड (किमान १ मुलगी असावी.)

पालक सदस्यांमधून अध्यक्षाची निवड करण्यात येईल.

शाळेचे मुख्याध्यापक समितीचे पदसिद्ध सचिव असतील.

विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांचे आणि दुर्बल घटकातील माता, पिता किंवा पालक यांना प्रतिनिधित्व.

शाळा व्यवस्थापन समिती जबाबदाऱ्या व कार्ये

शाळेच्या कामकाजावर देखरेख ठेवणे.

शिक्षक आपली कर्तव्ये पार पाडत असल्याची खात्री करणे.

शाळा शिक्षण हक्क कायद्याची अंमलबजावणी करणे.

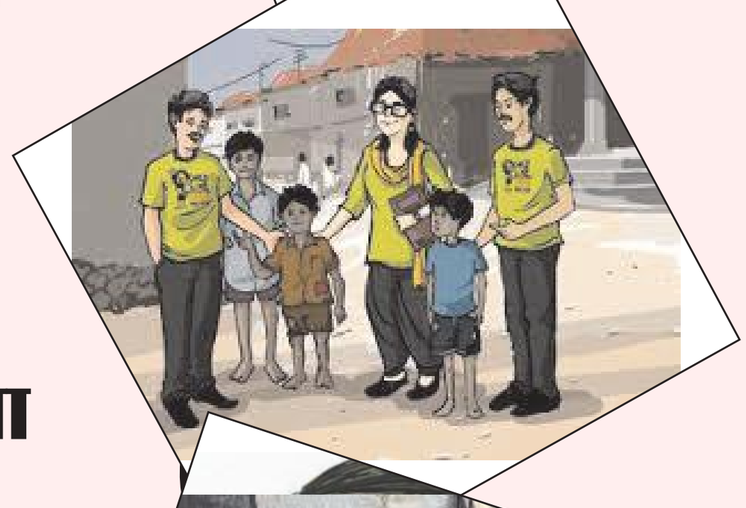

शाळाबाह्य, विकलांग अशा बालकांचा शोध घेऊन त्यांना शाळेत दाखल करणे व त्यांचे प्राथमिक शिक्षण पूर्ण होत असल्याची खातरजमा करणे.

गावातील/ परिसरातील कोणतेही बालक शाळेच्या प्रवाहाबाहेर राहणार नाही याची दक्षता घेणे.

शालेय पोषण आहार योजना व इतर सर्व शासकीय योजना यांची अंमलबजावणी सुरळीत व पारदर्शक करणे.

शाळा व्यवस्थापन समिती जबाबदाऱ्या व कार्ये

शालेय मंत्रिमंडळ / बालपंचायतीच्या अहवालाद्वारे बालकांची मत जाणून घेणे.

शाळेच्या जमाखर्चाचा वार्षिक लेखा तयार करण्याची व्यवस्था करणे.

शाळा विकास आराखडा तयार करून स्थानिक प्राधिकरणास सादर करणे.

शालेय गुणवत्ता विकासामध्ये येणाऱ्या अडचणींचे निरसन करून शाळेचा विकास करणे.

शालेय उपक्रम व अध्ययन प्रक्रिया यांमध्ये सक्रिय सहभाग घेणे.

महिन्यातून किमान एक बैठक घेणे, बैठकीचे इतिवृत्त सर्व पालकांना उपलब्ध करून देणे.

शाळा व्यवस्थापन समिती जबाबदाऱ्या व कार्ये

शाळेच्या सर्व आर्थिक व्यवहारांमध्ये विहित प्रक्रियेचा अवलंब करावा. त्यात पारदर्शकता असावी.

उत्कृष्ट कार्य करणाऱ्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी चांगले काम करणाऱ्या शाळा व्यवस्थापन समिती सदस्य/मुख्याध्यापक/शिक्षकांचा सन्मान करण्यात यावा.

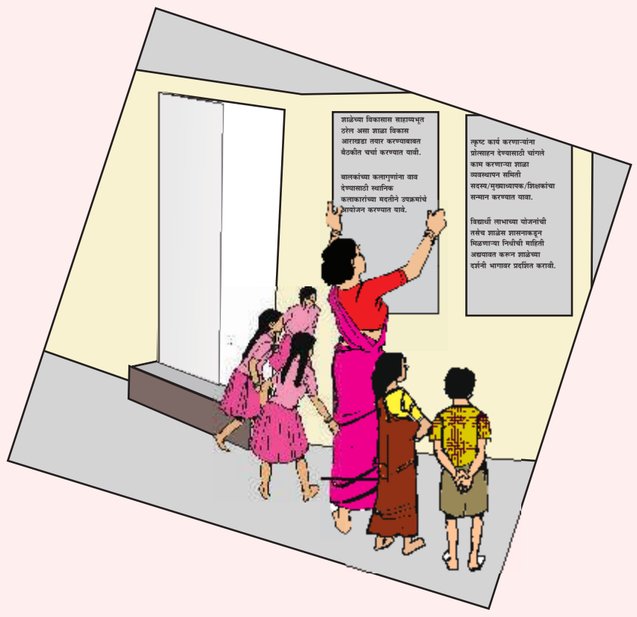

विद्यार्थी लाभाच्या योजनांची तसेच शाळेस शासनाकडून मिळणाऱ्या निधीची माहिती अद्ययावत करून शाळेच्या दर्शनी भागावर प्रदर्शित करावी.